

i *karg*; Onions, *Oxf. Di. Engl. Et.*, s. v. *harm*, *care*, *chary*; cf. Kluge-Mitzka en els dits articles (pp. 290, 353, 643, etc.): ací no ens cal fer cas de les preocupacions nacionalistes d'aquest (que nega els manlleus de l'alemany a l'anglès i a l'escandinau) perquè no afecten els punts dubtosos referents a *harmiskara*. — ³ REW, 4052; FEW xvi, 172 (no coneixen l'existència del mot en català, i Wartburg esmenta només amb un sol mot l'oc. ant. *aliscara*, sense explicar-lo). Es creu que un fr. antic i mitjà *haschiee* de sentit i àrea semblants (amb verb derivat *haschier* en Villon «causer de la peine») surti d'allò per «canvi de sufix», ço que ja és molt menys clar: de tota manera haurien de precisar que ací deu haver-hi encreuament amb *haber*, *hachée*, derivats de *hache*, germ. HAPJA: cf. en aquests els significats «déchirer, briser», «couper malproprement», «mettre en loques», «détruire», *hachée*, *hachis*, «méprise, imprudence» i d'altres matisos encara més semblants, que arreglera el FEW xvi, 146, 147, i compareu amb *hachier* «serrer jusqu'à étrangler» que Wartburg cita de la Crònica de Metz (any 1434) posant aquest en l'article HARMSKARA. — ⁴ Detalls que no inspiren gaire desconfiança (tot i que Chéruef ho aplica a la variant *hachée*, on hi ha encreuament amb altra cosa, com hem vist) perquè no semblen partir de cap teoria etimològica, i coincideixen tots ells amb el nostre doc. de 1040, en el principi general de la marxa ignominiosa. Ja hem de pendre amb pinces la de l'historiador de Trèveris Brower perquè es funda en un suposat ètmon baix llatí *scararii* «ministeriales» que porten missatges (imaginant que el feien servir de correu!), i la d'Amerbach que creu que li atenallaven el braç amb uns fòrceps o tisores (al. *scheren*), però Du C. ja ho rebutja observant que els testimonis impliquen tots un càstig d'ignominia i no pas una tortura corporal.

ALISIS, *vents* —, junt amb el cast. *alisios* i it. *alisèi*, és una adaptació del fr. *vents alizés*, d'origen desconegut. □ 1.ª doc.: 1859, *D'Amen (alissis)*.¹

No en Lab. 1839 ni 1864; *SLitCosta* (1868) dóna una forma *alisodi* (que li copia Lab. 1888, però no en tinc altra notícia en cap llengua); *alissis* en *AlcM*,⁴⁵ (1929), forma acceptada en el *DFa*. (res encara en el *DOrt.*). En castellà el *DACEsp.* el porta el 1884 (no encara el 1833), com a castellà el porta Jal (1848, però manca en Friederici). Forma vacil·lant i manifestament manllevada de França en portuguès, *alisesu* o *alissados* (però *alisios* en el Brasil). It. *alisèi* no és menys recent. I les altres llengües usen mots molt diferents (angl. *trade-winds* literalment 'vents de tràfic comercial', neerl. *passaatwind* [1638], al. *passatwind* [1655], que tenen aires de ser presos d'un port. ant. *ventos de passada*, que no crec documentat). L'únic mot ja un poc antic és el fr. *vents alizés*, que es documenta des de 1678 (Guillet), 1686 (abbé de Choisy,² *Voyage au Siam*) i c. 1740-50 (Montesquieu). D'això sembla deduir-se que totes les llengües l'adap-

taren del fr. (conclusió evident pel que fa al port.).

Litré suggereix (1888) que sigui un derivat de l'adjectiu cast. *liso* (veg. *DCEC*), fr. *lisse* 'llis', pel caràcter constant d'aquest vents; de la mateixa manera podríem imaginar que es vagi deduir del nom dels Camps Elisis (oc. *Aliscamps*), per comparació d'aquest caràcter amb la tranquil·litat de l'últim sojorn dels pagans; o que resulti d'una alteració d'*etisios*, transcripció del gr. ἔτησιαι ἄνεμοι 'vents etesis: els que alenaven constantment en l'Egeu durant els quaranta dies de la canícula' (amb η = i segons la pronúncia renaixentista), però no hi ha base documental per a cap d'aquestes hipòtesis.

Cap de les explicacions que reporta Jal (en un llarg article del seu *Glossaire Nautique*, 1848, pp. 100-101) no té cap versemblança, si no és l'etimologia bretona, *avel e leiz* (*avel* 'vent'), però també aquesta és dolenta, no sols com a expressió merament imaginada, que ell explica com a «vent en plein», però fins això és falsejat perquè el bretó *leiz* (igual que ky. *lraith*) no significa 'ple' sinó 'humit' (pertanyent a una arrel cèltica general i ben coneguda amb el sentit de 'fondre, dissoldre, anorrear, matar' Victor Henry s. v., Pok., *IEW* 657.29). Wartburg, en un nou article del FEW (v, 383a), s'adhereix, sense donar raons ni aportar cap dada, a l'etimologia de Littré, contra la qual comença per haver-hi una greu objecció fonètica: la -z- sonora de *alizé* s'oposa a la -ss- del fr. *lisse* 'llis'.³ Davant aquest quadre més val dir que l'origen de (*vents*) *alizés*, *alissis*, és inconegut.

I solament podem reconèixer algun valor a dues de les idees exposades: el gr. ἔτησιαι, -λαι, puix que es tracta d'un adjectiu ben conegut per a una mena de vents constants (encara que sigui en el Mediterrani i en període més curt), admetent que un navegant humanista a la manera de Colom o de Vespuccio vagi llegir malament *elisii* (-sié) en lloc de *etisii* (o -siae), errada afavorida per la influència dels mots que anem a citar, i que aquest error vagi acabar per fer forrolla, adaptat a formes més corrents per marins francesos. I això potser és el que ofereix perspectives més prometedores.

O ¿tanmateix seria Littré qui més es cremava? Solament ens ho podrien fer pensar alguna de les formes antigues que invocava Littré (i alguna de les dialectals que arreglera Wartburg, sense posar-les en relació amb el nom del vent): en algun text del francès antic i mitjà *alis* no s'aplica al pa sinó a d'altres coses amb sentit pròxim al de 'llis': «ot Beauté le vis / cler et *alis*» en un vers del *Roman de la Rose*, «*alises* sont les choses serrées comme les cailloux, et le pain broyé: choses si bien condensées qu'il n'y a aucuns pores apparens», escrivia en el S. xvi Bernard Palissy (que tot i tornat franchimand era de la Garona, diòcesi d'Agén).

Cal dir que hi ha llarg tros des de 'compacte, no porós, llis' fins a la idea de 'vent constant' (i ben sovint no gaire pacífic ni allisador de la mar: *et les vents alizés inclinaient leurs antennes*). De tota manera és veritat que té molta extensió en els